

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2. gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 7. oktobra 1874.

Obseg: Naznanilo začetka kovaške in živinozdravniške šole v Ljubljani. — Postava o tem, v katerem času naj se divjina ne pokončava. — Kako moramoboljševati našo živinorejo. (Konec.) — Gospodarska skušnja. — Pritožbe ljudi v sedanjih časih. — Slostvo. — Iz Kranjske gore do Beljaka. (Konec.) — Iz sodnijskega življenja. (Dalje.) — Iz deželnih zborov. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Naznanilo začetka

kovaške in živinozdravniške šole v Ljubljani.

Šola ta se začne 9. dne prihodnjega meseca novembra.

V kovaško šolo se jemljejo kovači, kateri se hočejo kovanja zdravih, napačnih in bolnih kopit in ozdravljanja kopitnih bolezni popolnoma naučiti, da ne bodo vse svoje žive dni le mojstri skaze, ampak pravi mojstri, katerim morejo gospodarji svoje konje s polnim zaupanjem izročiti. Ta šola trpi pol leta. — Kdor hoče v to šolo vzeti, mora se podpisnemu vodstvu izkazati: 1) z domovinskim listom, 2) s pismom, da se je pri kakem mojstru že navadnega kovaštva izučil, 3) s spričo svojega fajmoštra, da je poštene obnaše, in 4) da zna domači jezik vsaj brati, če ne tudi pisati.

V živinozdravniško šolo, katera celo leto traja, se jemljejo kovači, pa tudi drugi, kateri niso kovači, namreč kmetijski ali drugi mladenči, katerim je za to, da se ali za svoje lastno gospodarstvo naučijo bolno živino glešati, ali kateri želijo v potrebi pripravi živinozdravniški pripomočniki biti. — Ti se morejo izkazati: 1) z domovinskim listom, 2) s spričalom svojega fajmoštra, da so poštene obnaše, in vsaj 18 let stari, in 3) da znajo slovenski brati in pisati, ker je nauk v domačem jeziku.

Nauk v obeh šolah je brez plačila; vsak učenec ima le skrbeti za to, da si za šolski čas oskrbi živež in stanovanje.

Vse bolj na tanko se izvé v tej šoli v Ljubljani na spodnjih Poljanah.

Kar se kovačev tiče, mora zdaj vsak, kdor hoče pravico (patent) zadobiti, konje in drugo živino kovati, za pol leta v šolo priti in se umnega podkovstva izučiti, ali pa se, če misli, da to zna, še podvreči preskušnjam pred komisijo, kakor je bilo to v letošnjih „Novicah“ že natanko povedano. — Tako ukazuje nova postava. Kdor tedaj ni v šoli podkovstva bil ali kdor ni iz podkovstva izprašan, ne sme vprihodnje pečati se s podkovstvom. Tako je bilo prejšnji čas, in zdaj je zopet tako, in prav je, da je tako, in prav potrebno.

Naj bi naši župani, ki po lastnih skušnjah poznajo živo potrebo tacih ljudi, ki so v učenem podkovstvu izurjeni tudi za napačna in bolna kopita, in

ki vedó, kako potrebna je pametna pomoč pri boleznih domače živine, si pač na vso moč prizadevali, da bi vsaka občina (srenja) imela takega človeka, kateremu morejo gospodarji brez skrbi podkovstvo in ozdravljanje svoje živine izročiti. Gotovo se v vsaki občini najde kak mladenec bistre glave, ki je za to šolo pripraven; tacemu naj občina pomaga, da more v Ljubljani šolo obiskovati; vsaj stroški niso veliki, da se eno leto tu preživi, in če se je dobro izučil potrebnih nauk, da potem pride v občino nazaj kot pomočnik v boleznih. Duhovni gospodje pa so naprošeni živo priporočati županom in drugim umnim faranom, naj ne zanemarjajo tega, kar je na veliko korist gospodarstvu vsake občine; vsaj je pripoznano, da živina je največje bogastvo kmetovo, in da je škoda velika, ako jo zgubi včasih le zato, ker ni bilo pametne pomoči.

Vodstvo kovaške in živinozdravniške šole
v Ljubljani 5. oktobra 1874.

Postava

o tem, v katerem času naj se divjina ne pokončava. *)

§. 1. Sledeča divjina se ne sme v tukaj povedanem prepovedanem času niti loviti, niti vjeti, niti ubijati:

1. Samci jeleni in damjeki od 1. novembra do 30. junija.

2. Košute jelenov in damjekov ter njihova teleta od 1. februarja do 30. septembra.

3. Srnjak od 1. februarja do 31. maja.

4. Srna, srnec in srnica od 1. januarja do 15. septembra.

5. Divji kozel od 1. februarja do 30. junija.

6. Divja koza, divji kozliček in divja kozica od 1. decembra do 15. avgusta.

7. Zajec od 16. januarja do 1. septembra.

8. Divji kraljički od 1. marca do 1. septembra.

9. Divji petelin od 1. junija do 31. marca.

10. Rušavec od 15. junija do 31. marca.

11. Divja kokoš in ruševka celo leto.

12. Fazan od 1. februarja do 31. avgusta.

13. Gozdna jerebica in snežna jerebica od 1. junija do 15. avgusta.

*) Načrt take postave je ministerstvo v obravnavo poslalo blizo vsem deželnim zborom. Celó malo je deželni zbor Kranjski premenil ono postavo, ki jo je tako sprejel, kakor je tu načrtana.

14. Skalni jereb (kotorna) od 1. februarja do 15. avgusta.
15. Jerebica in prepelica od 1. januarja do 15. avgusta.
16. Divji golob od 15. aprila do 15. avgusta.
17. Kljunač (sloka) od 1. aprila do 15. avgusta.
18. Velika divja raca od 1. marca do 1. julija.
19. Divje race razen velike divje race, potem divje gosi, močvirne in povodne tice od 15. aprila do 1. julija.

Pri jelenih in košutah, srnah in divjih kozah je mlada divjina: tele ali kozlica do 1. julija tistega leta po porodu.

§. 2. Prepovedano je, kakoršno koli divjino loviti v zanjke ter tudi nje jajca pobirati in uničevati in mlado divjino iz gnjezd jemati.

Jajca nabirati zato, da se dadó valiti domačim kuram, ter tudi loviti divjo perutnino je izimkoma dopuščeno samo tistemu, kdor ima lovsko pravico, ali pomagačem, katere on postavi.

§. 3. Ta postava se pa ne tiče pokončavanja divjine v ograjenih zverinjkih, vendar je po določbah §. 6 prepovedano, prodajati divjaščino, ki je bila v takih zverinjkih ubita med prepovedanim časom.

§. 4. Tam, kjer se divjina preobilo goji, da poljedelstvu škodo dela, sme se primerno zmanjševati tudi v prepovedanem času, a to sme po lovskem patentu od 28. februarja 1786 ukazati politično oblastvo.

§. 5. Na prestopok §. 1. in 2. je pet do petindvajset goldinarjev globe, katera se utegne zvišati do petdeset goldinarjev, ako bi se prestopok ponovil, ali se toliko divjine pokončalo, da bi se njenemu številu zeló poznalo.

§. 6. Kdor potem, kedar 14 dni mine, kar je nastopil prepovedani čas, takošno divjino, katera se v tem času ne sme loviti, na prodaj prinaša ali na celo ali v četrtih, a vendar za užitek še ne gotovo, ali jo v štacunah, na trgih ali kako drugače v prodaj postavlja ali prodaja ali pri prodaji kup dela (mešetari), temu se divjina odvzame in njega zadene kazen v §. 5. navedena.

Tiste kazenske določbe veljajo za prodajo tiste divjine, katera se sploh nikakor ne sme moriti ali loviti, ter tudi za jajca in mladiče divje perutnine.

Ako se je divjina pokončala ob takih izimnih slučajih, kakoršne imenuje §. 4., naj prodajalec te divjine ali tisti, ki pri prodaji kup nareja, dokaže s spričevalom političnega oblastva, da ima pravico, to divjino prodajati; ako ne, zadenó ga določbe poprejšnjega paragrafa. Tisti, kateri med prepovedanem časom tako divjino prodajajo, ali pri prodaji kup delajo, katera je iz takih krajev, ki za nje ta postava ne velja, naj spodobno dokažejo, odkod imajo to divjino, in če je divjina iz kraljevin in dežel zastopanih v državnem zboru, treba, da vrh tega s spričevalom političnega okrajnega oblastva dokažejo, da divjina ni bila nepostavno končana.

Drugače tudi te osebe zadenó kazenske določbe tega paragrafa.

§. 7. Globe, katere naj se odločajo po tej postavi, in denarji, kar se jih skupi iz divjine, ki je komu odvzeta po tej postavi, in katero divjino naj dotično županstvo prodá po očitni dražbi, gredó v zalog za uboge tiste občine, v kateri se je zvedelo za prestopok.

Ako se globa ne dá iztirjati, naj se preobrne na zapor in od vsacih pet goldinarjev bodi po en dan zavora.

Preiskovanje in kaznjevanje pristoji političnim oblastvom.

Kako moramo zboljševati našo živinorejo.

(Konec.)

Bodimo uverjeni, da moremo tudi iz domače živine še kaj dobrega izrediti, če bi vedno za plemo prav skrbno in ostro izbirali le najlepše bike in najboljše krave. Slavni Kolin je odgojil ono zdaj celemu svetu znano in slovečo govedo „Sorthornsko“, ki je izredno sposobna za vpitanje. Izbiral je vedno najlepše krave, ki so bile zdrave, dobre za mleko, zadostljive, to je, da so rade jedle in se lepo redile, ki so bile mladice tudi dobrih krav; prav tako je pazil pri izbiranju bikov. Posebno je pazil na to, da so bile dotične živali plemensko zeló ješče, da jim je vse dobro teknilo, da so bile tudi storjene od krav, ki so bile debele, to je, katere so se dobro redile itd. Tako je stanovitno in vedno umno ravnal in iz navadne živine je v 30 letih odgojil to sloveče plemo. Da bi naši živinorejci tako stanovitno ravnali, ni nadejati se, za nas ostane tedaj križem parenje, to je požlahnovanje naših krav z odličnim bikom družega znanega izvrstnega plemena.

Pa s tem, da le enkrat pošljemo kravo k novemu biku, in telico izrejeno iz onega plemenjenja parimo z navadnim juncem, ne bomo nikdar dosegli namena, ves denar bo skoro zastonj zavržen, vsa vcepljena boljša kri bo se zopet zgubila.

Če hočemo našo živino zboljšati, moramo stanovitni biti in za več let nepremenjeno ravnati; še le v 15 letih bomo smeli govoriti, da smo dosegli namen. Kaj je tedaj treba storiti?

Zbiraj najlepše krave in plemeni jih s plemenitim bikom onega plemena, katerega je izbral za požlahnovanje tvoje živine (na pr. Mariadvorsko). Telico odgojeno iz prvega križem parenja moraš plemeniti zopet z izvirno krvjo, kakor pravijo učeni živinorejci, to je z bikom, ki je izrejen iz čistega plemena Mariadvorskega. Drugi pomešani rod, ki ima že več čiste krvi, mora plemeniti se zopet z izvirnim plemenitim bikom in tako naprej vsaj do petega rodu, ki bo že skoro popolnoma enakih lastnosti, kakor na pr. v tem slučaju Mariadvorsko plemo.

Treba bo tedaj, da bi kmetijsko društvo več let še zaporedoma kupovalo žlahne bike, na pr. v tem slučaju Mariadvorske, kateri bi se povsod, kjer se že rabijo plemeniti biki za križem parenje, zopet razdelili. Le z umnim in stanovitnim takim postopanjem bomo dospeli s časom do zaželjenega cilja in potem se bomo mogli ponašati z žlahno ali vsaj požlahneno koristno živino.

Da še dokažemo veliko potrebo pozornosti pri izbiranju plemenskih živali, navedemo, da izvrstni Kolin je pazil vedno na lastnost živali, ali rada žre, ali jej tekne dobro piča, ali so bili tudi predniki za to odlični itd. Prav tako pazijo umni ali učeni živinorejci, ko bočejo izrediti za mleko dobre krave, da pariyo kravo, ki zeló dobro molze, ki je tudi mladica starke ali krave, katera je bila dobra mlekarica, z bikom, ki je mladič krave, izvrstne za mleko, ker prav velik vpliv ima bik na znotranje lastnosti mladice.

Tako in le po taki poti moramo hoditi, če hočemo zboljšati našo zeló revno in zanemarjeno živino. Naj bi te vrstice ne padle na kamnita tla!

Gospodarska skušnja.

* Proštiško pšenico priporoča vsled lastne srečne poskušnje znani umni kmetovalec g. Wokaun v Celji. Piše namreč v „Str. Ldb.“: „Prememba semen, bodi-si zrnatih ali gomoljskih, je sploh koristna reč; setev pa,